

Biodiversitet i praksis – Storskalaprojekter

Todages efteruddannelseskursus på Molslaboratoriet

Dato: 2.-3. juni 2026

Adresse: Molslaboratoriet, Strandkærvej 6, 8400 Ebeltoft

Kursusudbyder: Danske Landskabsarkitekter

"Juni måned på Molslab er dér, hvor naturen træder op på den helt store klinge. Et blomstermylder af den anden verden, trævlekrone, blåhat, kongepen i mængder og ikke mindst den sjældne kantede kohvede, som beviser, at lyserød og gul er en fantastisk farvekombination. Der er fuglesang overalt, munke, havesangere, skovpibere og løvsangere, og over arealerne kredser hvepsevåge og rød glente. Og så er der vilde bier, sommerfugle og insekter, så man næsten ikke kan overskue det. Der er så meget liv derude, og vi skal se det hele!"

- Morten DD

Intro

På dette todages kursus får du en grundig indføring i dansk natur og biodiversitet. Du bliver klogere på naturlige dynamikker og på, hvordan naturen fungerer, og vi gennemgår de tiltag og virkemidler, der kan skabe levesteder og tiltrække liv til dine projekter.

Med tidens store fokus på natur og biodiversitet i konkurrenceopdrag, visioner fra bygherrer og skærpede krav ifm. bæredygtighedsscreeninger og internationale forordninger, direktiver og målsætninger - samt nu også Grøn Trepert, er det blevet en nødvendig kernekompetence for byggebranchens aktører at have en robust forståelse for, hvordan man ærligt og samvittighedsfuldt kan understøtte og skabe bedre vilkår for liv i bygge- og anlægsprojekter. Der er brug for vidensdeling, tværfaglige samarbejder og efteruddannelse, så vi i fællesskab kan opnå et solidt vidensfundament om natur og biodiversitet at træffe beslutninger ud fra.

Vil vi arbejde ambitiøst med at skabe levesteder i byerne, må vi hente inspiration i naturen. Vi må forstå, hvordan naturen virker! Fra økosystemer, dyr og planter livscykler og krav til levesteder – til strukturer, variation, naturlige processer og dynamikker. Kun sådan kan vi skabe de bedste betingelser for liv i vores projekter.

Gennem stærke faglige oplæg fra et tophold af undervisere, relevante case-historier, biologitimer og *hands on*-oplevelser i Molslaboratoriets varierede, artsrige og pædagogiske natur - samt hele to ekskursioner - skal vi fortrylles, inspireres og dygtiggøres ift. at arbejde med natur og biodiversitet og rådgive bygherrer og samarbejdspartnere om at skabe plads til insekter, padde, krybdyr, fugle, smådyr, planter og svampe i vores projekter.

Undervisere og oplægsholdere

Morten DD Hansen (DD) er biolog, forfatter, selvstændig foredragsholder og en efterspurgt rådgiver af kommuner, virksomheder og politikere. Når han ikke kører land og rige rundt og formidler og underviser, lusker han rundt i Danmarks natur og tæller bestande af dyr og planter. Hvis han da ikke ligger med hovedet på en græstue og drømmer om at være en fugl.

Peter Ruhlmann (PR) er biolog og landskabsforvalter og arbejder som teamleder i Vejle Kommune. Med erfaring fra både rådgiver- og myndighedssiden, arbejder han særligt med større landskabs- og energiprojekter i krydsfeltet mellem natur, arealanvendelse og samfundsinteresser. Peter har i en mellemliggende periode været plan- og naturchef i Better Energy, og har dermed arbejdet med Solcelleparken i Viuf, både som planlægger og naturansvarlig myndighed for kommunen, samt efterfølgende som opstillers ansvarlige for gennemførelsen af parken i forhold til planlægningen, naturudviklingen og miljøvurderingen.

Flemming Helsing (FH) er uddannet skov- og landskabsingeniør og har arbejdet med naturforvaltning i mange år for Nordjyllands Amt, Aalborg Kommune og som selvstændig konsulent. Han er særligt interesseret i anvendt entomologi med fokus på sammenhænge imellem drift af arealer og artsindhold. Flemming blev som dreng medlem af Aarhus Entomologklub og har siden da været optaget af dag- og natsommerfugle.

Lilli Gruwier (LG) er biolog med særligt fokus på biodiversitet og byplanlægning. Hun arbejder i krydsfeltet mellem natur og mennesker med en særlig interesse for den nære natur, vi møder i vores hverdag. Lilli er ansat hos COWI A/S som rådgiver inden for bynatur, hvor hun fungerer som bindeled mellem landskabsarkitektur og biologi, men hun er også forfatter med bl.a. bøgerne *Naturhaven* på Turbine Forlaget (2017) og *Vildskab i haven* på Politikens Forlag (2023). Privat bor hun på Syddjurs på en 14 hektar stor naturgrund med alt fra sandede stejle skrænter til våd eng og tæt granskov, hvor hun selv afprøver mange af bynaturens "værktøjer" i praksis og følger udviklingen tæt.

Martin Kielland (MaK) er biolog og markedsdirektør for biodiversitet i Rambøll Danmark - og så er han passioneret naturfotograf. Han har mere end 19 års erfaring med miljørådgivning og rådgivning om biodiversitet og bynatur, dels fra udarbejdelsen af miljøkonsekvensvurderinger af store anlægsprojekter, bl.a. Amagermotorvejen, Nyt Hospital Nordsjælland, Ny bydel Vinge og etablering af erstatningsnatur for Femern forbindelsen og dels fra kortlægning af bynatur ved byområde og bygnings-certificeringsopgaver, bl.a. Hillerød Central Renseanlæg, Aarhus Rewater, DTU Science Park og Fælledby.

Mikael Kirkebæk (MiK) er skov- og landskabsingeniør og har siden 2021 arbejdet som chefkonsulent i Klimaskovfonden, hvor han har været med til at opbygge fondens organisation, aktiviteter og igangsætte lavbunds- og skovrejsningsprojekter over hele landet. Tidligere har han været ansat samlet i over 30 år i Miljøministeriet, Fødevarerministeriet, Naturstyrelsen og Frederiksborg Amt, hvor han har arbejdet bredt med skovrejsning, naturgenopretning, vådområder o.lign. ift. planlægning, økonomi, lovgivning og udførelse.

Program

Turguide/oplægsholder: (XX)

Dag 1:

09:00 VIUF-HÅSTRUP SOLCELLEPARK – det gode eksempel

Øst for Viuf (udtales viv) mellem Vejle og Kolding lå vidtstrakte kornmarker. Nu ligger der en kæmpe solcellepark på 2 kvadratkilometer, men efter pres fra naboerne også 100 hektar naturgenoprettede arealer med fritlagte vandløb, vandhuller, blomstermylder, græssende dyr og et vidunderligt fugleliv. Læg dertil rekreative faciliteter til brug for nærområdet. Hvis den grønne omstilling i landskabet skal lykkes, har vi brug for gode eksempler, og Viuf-Håstrup Solcellepark er et af de bedste. Vi mødes på området med Peter Ruhlmann fra Vejle Kommune, der som tidligere ansat i *Better Energy*, har fulgt projektet fra begyndelsen. Peter viser os rundt i området og fortæller om benspænd og solstrålehistorier ifm. solcelleparkens tilblivelse. **(PR/DD)**

** Bemærk, vi mødes ved Viuf-Håstrup Solcellepark. Nærmere info om mødested følger.*

10:30 *Transport til Molslaboratoriet i egne biler/samkørsel*

12:00 *Ankomst til Molslaboratoriet og indkvartering*

12:15 *Frokost*

13:15 MOLSLABORATORIETS LANDSKABER – Hvad kan den vilde natur lære os?

På fortryllende fire timer i noget af Danmarks mest varierede natur skal vi se, hvad kombinationen af fysiske forhold, driftshistorie, historik og vilde naturlige processer kan skabe af varierede levesteder. Vi kommer igennem det argeste strandsand, tørvejord, morænegrus, fed muld, flad pandekagejord, stejle skrænter og bløde bakker, og vi ser alt i krat, urørt skov, hede, overdrev, ekstremrigkær og mose i én pærevælling. Hvorfor ser det ud, som det gør, og hvad er forudsætningen og mulighederne for at bevare den mangfoldighed på længere sigt? Og kan vi tilnærme os disse processer eller ligefrem plante noget lignende fra scratch i ny, konstrueret natur? **(DD)**

17:00 *Kaffe og kage i haven*

Pause

18:00 *Samling og præsentationsrunde*

18:30 *Aftensmad (+ sanghæfte)*

19:30 Biologitime 1 – NATSOMMERFUGLE - skønhed og økologisk betydning

Der findes over 2000 sommerfuglearter alene i Danmark, men størstedelen flyver i ly af mørket og lever i det skjulte. De forunderlige skabninger kommer i alle former og størrelser og med forskellige specialiseringer, og mange er helt ubærligt smukke. Men hvad adskiller en natsommerfugl fra en dagsommerfugl? Hvorfor er nogle så rigt dekoreret, når man alligevel ikke kan se dem? Hvor opholder de sig i dagtimerne, og kan vi skabe levesteder til nogle af dem i vores projekter? Vi får besøg af sommerfugleekspert Flemming Helsing, der vil introducere os til natsommerfuglenes verden. **(FH)**

20:15 *Pause*

20:30 Biologitime 2 – ARTER med APPS – Naturnydelse eller hård konkurrence?

Der er intet i hele verden, der motiverer så meget som konkurrencer og spil. To apps har i den grad været med til at åbne nye målgruppers øjne for naturen. Med Arter.dk kan man oprette sin egen have - eller et projektområde - som lokalitet og konkurrere mod naboen i antal plantearter eller sommerfugle, og med Fuglebingo får man point for hver fugl, man registrerer. Det er svært vanedannende, og unge som gamle landet over har engageret sig i det. Apps giver ejerskab til

biodiversitet og gør viden om arter meget konkret. Med hjælp fra Morten DD er vi alle superbrugere af Arter.dk og Fuglebingo inden aftenen er omme. (DD)

22:00 Lyslokning ved væggen

Det er juni måned, og skumring og nætter er fyldt med insekter. Vi tænder lysvæggen og ser, hvem der kommer forbi. Er vi heldige, får vi besøg af nogle af mørkets skønheder som spindere, ugler og målere - og måske flagermus! (FH/ DD)

Dag 2:

06:00 Tur i bakkerne – MORGENFUGLETUR!

Det er tidlig morgen, og alle fugle i hele verden synger. Vi skal se, hvor mange vi (med lidt hjælp fra mobilen) kan identificere, og vi skal høre om de krav, som de forskellige arter stiller til deres landskab. Vi satser på skovsangere, rødrygget tornskade og et ordentligt læs spætter. (DD)

08:00 *Morgenmad*

Værelser ryddes

09:00 STORSKALAPROJEKTER – Lækker strategi møder virkeligheden

Byudvikling, infrastrukturprojekter, energianlæg og større erhvervsdomiciler på bar mark. I stor skala anlægger vi ikke med henblik på at få et færdigt udtryk, men sætter startskuddet for at ny natur kan udvikle sig over tid. Men hvordan får vi bygherre med på, at projektet ser mere godt og nøgent end færdigt ud ved aflevering? Og skal entreprenøren til lommerne og genplante, hvis der er lidt udfald på et kæmpeområde? Biolog og rådgiver Lilli Gruwier, vil på baggrund af relevante case-historier fortælle om potentialer, udfordringer og faldgruber ift. at arbejde med større projekter - både bynære og i det åbne land. Og så skal vi sammen blive skarpere på de vigtigste virkemidler for storskalaprojekter. (LG)

10:00 *Pause*

10:10 NÅR NATUREN LIGGER I VEJEN – Er erstatningsnatur et ansvarligt værktøj eller et let kort at trække?

Med udgangspunkt i case-historien Femern-forbindelsen, vil vi se på, om begrebet erstatningsnatur er egnet som værktøj. Vi får besøg af Martin Kielland fra Rambøll, som har fulgt udviklingen på de pågældende arealer i mere end 10 år. Vi skal høre om gode eksempler, hvor ny natur hurtigt blev funktionel, og dårlige, hvor jord, hydrologi eller økologi underminerede indsatsen. For kan man bare flytte rundt på naturen, som man har lyst? Og hvad er det egentlig for en proces, der sættes i gang, når man søger om at nedlægge eksisterende natur? Bliver den nye natur nogensinde så god som den, der fjernes? Bliver den bedre? Vi skal også høre om afbødningshierakiet, og hvordan erstatningsnatur passer ind i tankegangen omkring at være natur positiv, hvis man begynder at flytte på naturen. Vi slutter med faldgruber og *best practise* når Martin deler sine erfaringer fra mere end et årtis overvågning på Femern-projektet - herunder hvordan fx fugle, padder og plantesamfund har reageret på den nye natur, og hvilke elementer, der har vist sig mest kritiske. (MaK)

11:15 SKOVREJSNING – med biodiversitet som formål

Hvordan etablerer man egentlig et stykke skov, hvis bygherre efterspørger det? Er en skov bare en skov? Kan man blande ønsket om klimagevinst med hensyn til biodiversitet i et og samme skovstykke? Og hvad kan det nye virkemiddel 'selvgroet skov', og hvor lang tid tager det? Vi får besøg af Mikael Kirkebæk, der med udgangspunkt i Klimaskovfondens modeller vil lære os grundreglerne indenfor skovrejsning anno 2026 og fortælle om fondens overvejelser om - og vise eksempler på - skovrejsning med biodiversitet som fokus. (MiK)

12:00 *Frokost i haven*

13:00 **EKSKURSION TIL GLATVED STRAND – Råstofgrave og biodiversitetshotspot**

Glatved Strand er et kæmpe råstofområde på det østlige Djursland, som ligger klos op ad eksisterende artsrig kystnatur. Det har muliggjort en ubesværet lind indvandring af et mylder af sjældne arter til arealerne, og Glatved Strand i dag er et af Danmarks absolutte biodiversitetshotspots. Den kalkrige, næringsfattig jord, de stejle skrænter, varme og midlertidige vandhuller har skabt helt specielle vækstbetingelser og leveforhold for planter, insekter, krybdyr, padder og fugle – og vi går på jagt efter nogen af dem. Undervejs taler vi om dos and don'ts ift. efterbehandling af råstofgrave og samler op på vigtige pointer fra de to kursusdage. Vi tager kaffen og kagen med! **(DD)**

** Bemærk, transport til og fra Glatved i egne biler/samkørsel. Nærmere info følger.*

16:15 Opsamling og tak for denne gang.

16:30 *Afgang fra Glatved Strand*

Ret til ændringer forbeholdes.

Vi glæder os til at se jer på Molslaboratoriet! ☺

Kursusudvikling:

Morten DD

Tine Gils

Biodiversitetskurser.dk

Kursuskoordinator:

Tine Gils, mobil: 2685 3000

Danske Landskabsarkitekter

Peter Bangsvej 30

2000 Frederiksberg

Tlf. 3332 2354

dl@landskabsarkitekter.dk

Læs mere om Molslaboratoriet her:

<https://vildmarken.dk/molslaboratoriet>